

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ՅՈՂԱՅԱՆՆԵՐ ՇԱՀԱՆԱՐԱՐ

ԽՍԲԱԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ, ԷՍԵՒ ՊԱՆԻՔ ՕՍՏԱՆԻ
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ
գրութիւն ետ չի դարձուիր

Bureaux du Journal « HAIRÉNIK »
3A1ATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐԱՅ

ԱԶՓԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱՅ

غلطه ده اسكي باق عثمانيد
حيره نيك غزه ههسى اداره سده

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ			
Պայտ Գրքեր	300	Թիւ	75 ԳՐԷ ՄԵՃԻՍ
Պայտ Գրքեր	150	Պայտ	40
Պայտ Գրքեր	300	Պայտ	100
Պայտ Գրքեր	150	Պայտ	50
Պայտ Գրքեր	75	Պայտ	25
Պայտ Գրքեր	300	Պայտ	25 ԳՐԱՆԳ
Խմբագրութեան ծախքը խմբագրութեան վրայ (Գրքերի փոխարէն փոփոխութեան կը զեղուեն 190 ԳՐԷ ԵՒ 115 ԳՐԷ.)			

ՀՈՂԱՅԱՆՆԵՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Օրագրի փոքրիկ սիւնակներուն մէջ երբ արտաքին խնդիրներու վերայ կը խօսուի, գրեթէ միշտ կառավարութեան յարաբերութիւնները կը գրաւեն մեր ուշադրութիւնը: Մին այն զանազան պատճառներէն որոնք կը պարտաւորեն զմեզ շատ չնդգայնել արտաքին խնդիրներու շրջանակն, այն է որ երկրագործութեան, վաճառականութեան, ճարտարարտեսութեան և մանաւանդ սեղանաւորութեան համար կենսական պէտք մըն է ուղեցոյց մը ունենալ արտաքին քաղաքականութեան ձգտումներուն վերայ: Չե՞նք տեսներ որ արտաքին քաղաքականութեան քիչ կամ շատ կարեւոր լուր մը այնպէս կը փոփոխէ Պարսկի ընթացքն, ինչպէս օգրի ամենաթեթեւ փոփոխութիւն մը կ'ազդէ Վերմաչափին վրայ:

Իսոյ կառավարական յարաբերութիւններէ դուրս կան զբաղմունքներ, իմաստասիրական, անտեսական, ճարտարարտեսական, և զենու ուրիշ զանազան կարգի խնդիրներ որք ուշադրաւ ըլլալու արժանի են: Վասն զի ազդեցութեւ կառավարութիւններու ուղղութեան վրայ ազդեցիկ են: Եթէ ունենայինք շնորհքով ամաթերի մը — ինչպէս Կոլկաս ունի Մոսկով — մեծ աշակի մը պիտի ըլլար օրագրութեան: Վասն զի այդ կարեւոր խնդիրները ընդարձակօրէն ուսումնասիրուելով կրնան լաւ հասկցուիլ կարգապահ հասարակութիւններէ: Իսոյ հիմանական հիմա ամեն պարտականութիւն օրագրին վրայ կ'ընկնայ, և մենք ալ կը ջանանք, որչափ կարելի է ամփոփ կերպով, կարելի եղած սահմանին մէջ ծանօթացնել մեր կարգապահներուն արտաքին մտաւորական ու անտեսական շարժումը:

Տնտեսական խնդիրները այսօր Եւրոպայի մտադրարման առաջին տեղը գրաւած են, և քաղաքական թոյր հարցերը սերտ առնչութիւն ունին ապրուստի հոգին հետ: Մարդասէր, աշխարհավար, անտեսազէտը, գրագէտը ամենքն ալ նիւթական կեանքի խնդիրներուն մեծ կարեւորութիւն կուտան, վասն զի ազդեցութեւ կեանքն ալ հասցի խնդիրն հետ կ'ապրած է: Այս օրերու տեսանք հրատարակութիւն մը որ ապշեցուց զմեզ, հետաքրքրական տեղեկութիւններ տալով Եւրոպայի ամենէն աւելի բարեբաւտիկ համարուող երկրի մը վրայ: Այդ փոքրիկ երկրի մը վրայ խօսուած հարկ մը ըլլայ: Այդ երկրի այնքան երջանիկ կը համարուէր որ մինչեւ իսկ, ինչպէս կ'ըսեն, ժամանակակից պատմութիւն ալ չունէ: Այդ փոքրիկ երկրին հարստութիւնը գրեթէ առաւելաբան բան

մը ունէր իր մէջ: Բանի մը նահանգներուն երկրագործ զիւղացիները մէկ մէկ հարուստներ էին: Դժբերին ու պատառաքողին — և մինչեւ իսկ ուրիշ աւելի ստորին դրոշմներ — արծաթէ և ոսկիէ էին: Հողանայի փոքրիկ սեղանաւորներն իսկ մէկէն քանի մը հարկեր հազար ֆրանք կ'որոն կը զրկէին Ամերիկայ դանձելու համար: Եւ ահա յանկարծ առաջ կուգայ կերպարանափոխութիւն մը որուն պատճառները չեն գիտցուի: Այստակարգ կերպով հարուստ եղող երկրագործ նահանգները կը թընուառան: Հոն ուր որ պայմանները նպաստաւոր են բարեկեցութիւնը շատ պակաս է, բայց հոն ուր նպաստաւոր չեն, հոն ուր հողը ռաբ բերրի չէ՝ անկումը սկսած է ազդատութեան սահմաններուն մեծանալ և մինչեւ իսկ անդին ալ անցնիլ:

Այդ աղքատութեան վրայ դառնալով մը տարու համար ըսենք թէ երկրագործ գեղացիներէն շատերը ուտելու ուրիշ բան չունին բայց եթէ սեւ հաց, բաթթաթէս, քիչ մը ճարպ կամ շոգոմար իւր: Բնութիւն բացող տնտեսագէտ մը կը հարցնէ գեղացիի մը.

- Զեր երկիրը քիչ անգամ միս կ'ուտէ:
- Ի՞նչ անգամ կ'ամ երբեք:
- Զեր տանը մէջ:
- Իմ տունս երբեք միս չենք ուտեր:
- Եւ ապո՞ւյտ:
- Շատ քիչ անգամ:
- Ուրեմն դուք կը սնանիք ճարպով, բաթթաթէս ուտելով ու բան չարեղենով:
- Ամէն ատեն բանջարեղէն չը գտնուիր. տասը հոգիէ բաղկացած ընտանիք մը (հայր, մայր և ութ զաւակ) շաբաթը 16 ֆրանք (80 դահեկան գրեթէ) կը շահին, ի՞նչպէս ապրին:

Այս հարցումները կ'ուղղուին հազարաւոր հոգեներու, և ամենէն ալ կը ստացուին միևնոյն պատասխանները:

Այս ընդհանուր թշուառութեան մէջ Հոլանտայի առեւտրական ու գրաստանէր դասակարգը կը ջանայ օրուան չորիքը դարձնել և ապագայ վտանգներուն առեւելք առնել: Զբաղեցնելու և հիւանդներուն առատօրէն նպաստելով, բարեգործական հաստատութեանց միջոցաւ: Ամէն կողմ շատ տոներու վրայ գրուած է Ար. Բուլ (այսինքն նըպաստ աղքատներու, մասնակցութիւն նպաստամտոյ ընկերութեանց):

Իսոյ թափանցիկ աչքով դիտողները կը տեսնեն որ առատաձեւութեւ բարեգործութիւնը առաջ կը բերէ արդիւնք մը որ յուսացուածին հակառակ է: Նպաստամտոյ ընկերութեանց մասնակցողները հետընկերէ կը ստանան աւելի լայն դարաւարներ և կ'ուզեն մտցնել տնտեսական կազմակերպութեան

մէջ այնպիսի հիմնական փոփոխութիւններ որոնցմով աշխատողը կառող ըլլայ հանգիստ ապրել իր աշխատութեամբը և ոչ թէ ուրիշ ուղղութեամբ:

Դեռ տասը տարի առաջ հարուստ, բարեբաւտիկ եղող երկրի մը արդի վիճակը երբ ցոյց կուտանք, անկէ դիւրին է հետեւեցնել թէ ի՞նչ կացութեան մէջ կը գտնուին Եւրոպայի նուազ բարեբաւտիկ երկրները: Այդ թշուառութիւնը որ օրէ օր կ'աւելնայ կը փութացնէ՝ եւրոպական ընդհանուր պատերազմ մը թէ կ'արդիւնէ: Եթէ խօսքը միայն աշխատող ժողովրդին, պատեւ ըրա՞ր բառը կը ջնջուէր ամէն լեզուներու մէջ: Պարսկայի երեսփոխական վերջին ընտրութեանց մէջ աչքի զարնող կարեւոր դէպք մը ցոյց կուտայ թէ աշխատողները ինչ ազդի ալ պատկանին զիրար կը սիրեն, իրարու համարալիս են և պատերազմի հակառակորդ: Գերմանացի բանաւորները, դրամապէս նըպաստեցին իրենց իրաւունքները պաշտպանելու: Կալիֆորնիայի որպէս զի կարող ըլլան ընտրել այնպիսի երեսփոխաններ որք թուաւ կ'անդին ֆրանսացի պատերազմաբեներու դէմ և զբաղեն տնտեսական վիճակին բարեւորման խնդիրներով: Աղքատութեան ընդհանուր համարաշխուժութիւնը մոռցնել կուտայ ազդէ ազդ անպէտ հակառակութեան ոգին:

Հողին վրայ, գործարանին մէջ աշխատողները գիտեն թէ բարեկեցիկ պիտի ըլլան այն օրը երբ դադարին Եւրոպայի ահեղ սպառազինութիւնները, և խորհողները, փոխանակ մտքներն յորհեցնելու թէ ազդերը ի՞նչպէս կրնան զիրար աւելի շուտ ու աւելի մեծ քանակով ջարդել, մտածեն թէ միլիոնաւոր աշխատողները ի՞նչպէս կրնան օրուան հացեղին — ու մտնեն ալ — հայթայթել:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Յրանալական լրագրիները ծանուցին մահը ժամանակով համբաւ հանող գրագիտերի մը, տիկին Անայիս Սէկալայի: Ամենքս ալ, որ դպրոցը Մոսկովի մէջ ֆրանսերէն սորված ենք, կը յիշենք այս անուր կրօնական կամ ղեկավարական բանաստեղծութեանց տակ: Բայց զպոքն ելելէ յետոյ, այդ անուր գրքի մը չհանդիպելով կամ այդ անունին վրայ խօսուելու չընելով, մոռցած էինք զայն զպոքն յիշատակներուն մէջ, այնպէս որ հիմա զարմանքի պէս բան մը կը զգանք երբ այդ անունը կ'ըսող անձին մահը կ'իմացնեն: Իրաւ, բայց զի մեծաւ չե՞նք:

Ամենէն տխուր բանն է որ մարդ իր ժամանակն անցընելէ յետոյ ապրի դեռ: Եւրոպայի պատմութեան մը զեղ չեն ճանչնար, եւ դեռ ալ չեն հասկնար գաւառները: Եւ կեանքը ալ եւս հին ատենին ստուերը կ'ըլլայ որ դեռ կ'երբայ, հազիւ նշարուած:

Այս դարուն առաջին կէսին, ոսմանցի գրականութեան ամենէն վառ օրերուն, տիկին Սէկալա, ուրիշ այնպիսի այր ու կին բանաստեղծներու հետ որոնք նոյնպէս հինգս կամ հինգսու վրայ, որ

իր բանաստեղծութիւններով անուն մը, գրեթէ հոգեւ մը ունեցաւ: Օր. Ամալ Դասդիւր, Տիկին Տէպուտ Վալմուրի եւ տիկին Ալէքսանդր հետ, որ միայն կը մնայ դեռ բոլորովին չմոռցած, — Ալէքսանդրներու եւ Անայիս Բալաններու հեղինակը իր ժամանակին ծանօթ կին բանաստեղծներէն մէկը համարուեցաւ: Այն ատենուան գրական բոլոր երեւելի անձնաւորութեանց հետ յարաբերութեան մէջ մտաւ, եւ իր տաղերէն մէկ քանին գրական հաւաքածոյներու մէջ անցած տեսնելու բաղնիս իսկ ունեցաւ:

Այդ օգտակար անցանք եւ այդ կէս-համբաւը շուտով անցան, ինքնանշող դպրոցը ինչպէս, 1880-ի գեղեցկագիտութիւնը նորահաւութիւն ըլլալէ դադարեցաւ, անդի տաղով իրապաշտութեան նոր հոսանքին: Այն ատեն, շատ աւելի մեծ անուններու հետ որք կը ժողովէին, այդ միջակ հոգեկան մը կը ժողովէին: Շատերը բարեբաւտիկներն ունեցան իրենց ժամանակին ճաշակին հետ մեռնելու: Եւ իր Սէկալա իր զպոքնին մահուանէն շատ ետքն ալ դեռ ապրելու անխելութիւնն ըլլաւ: Եւ իր աչքով տեսաւ իր գործին մահը, իր անունին չքացումը: Դեռ երեք ամիս առաջ, դարուս գրագիտներուն պատկերներու ցուցահանդէսին կարճակերպով, մոռնելուն չանցընելով որ տիկին Սէկալա դեռ կրնայ աշխատել, խելագարութիւն անուանին զի «մեռած» դարձ էին: Ալ ատենը չէր երթալու:

Եւ Տիկին Սէկալա անոնցմէ էր որոնց հինգը ճակատագրական, անխառնափելի է: Այն մտքերէն որք իրենց չընտանի մէջ անձկօրէն բանաստեղծուած, իրենց զպոքնին մէջ սահմանադրուած, իրենց ժամանակին մահուան օրին ու ճաշակ միայն կ'իրաքնեն եւ անոր հետ կը մեռնին, աւելի մեղմանալուն կրկնողներ իրենց ատենուան բանաձեւին քան ուրոյն ու կենդանի անձնակալութիւններ: Գ. Ռենէ Տոմիթ, Տիկին Սէկալայի վրայ յորովածի մը մէջ, գիտել կուտայ թէ բոլոր կին գրագիտներն արդէն իրենց ճաշակին մէջ փախուած են, եւ կը յիշէ Տիկին Սէկալային հետ Օր. Դասդիւր, Տիկին Վալմուրի, եւ նոյն իսկ Տիկին Եւրոպայի մը Ժոսէ Սալը: Գիտողութիւնը, թերեւս ճշմարիտ, չափազանցաւ է աւելան: Ժոսէ Սալի գործերուն մէջ կան որ մինչեւ հիմա հիպոթեզ կը շարժեն Լըմէզոն, Պալեոլիթի եւ Կիլոսի պէս քննադատներու: Տիկին Էլիզաբէթ Պարուսիին Անգլիոյ ժամանակակից քանի մը մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկը կը համարուի, եւ Տիկին Զօրէ Էլիզա, ըստ Եւրոպայի «Կիլոսի» ի վեր մեծագոյն գրական անձնաւորութիւնը, Պալմալի հետ կը մրցի իրապաշտ վէպի մականին համար:

Կին կամ այր, ամէն գրող որ մարդկային եւրոպայի մը անձնական արտայայտութիւն մը գտնելու տեղ, իր ատենին նորահաւութիւնն օրինակելով կը շատանայ, օրէնքն ալ եւս հաստատուած է, այդ գրողը կենք չունի: Ասոր համար, էն վառագար բանն է զպոքնի մը ստեղծութիւն կապուել, փոխանակ միտքը ուղղակի յարաբերութեան մէջ զնելու կենսական հետ: Եւ անոնք միայն յաւանական են որոնք իրենց ժամանակին ճաշակին անդին անցած են, որոնք ամէն օրէնքէ դուրս, կենսական հետ դէմ առ դէմ եկած եւ իրենց խառնուածքին համեմատ թարգմանած են զայն: Որովհետեւ ճաշակները կ'աւելնեն, նորահաւութիւնները կը հինգնան, բանաձեւերը կը փոխուին, բայց կենսական արտայայտութիւնը, իրեւ կենդանի բան, միշտ կը մնայ:

Եւ ասոր ազդեցոյց տեսնելու համար մինչեւ Տիկին Սէկալա երթալու պէտք չկայ: Չէ՞ մի որ մենք ալ, մեր գրականութեան մէջ, տեսնաւ կենդանւոյն մեռնելու ժամանակաւոր ճաշակի մը վրայ հաստատուած շատ մը խոշոր համբաւներ:

ՀԱՅ ՈՍԿԵՐԶՈՒԹԻՒՆԸ

Ի. Տիւրքմենի գերդաստանը 16րդ դարէն ի վեր յաջորդաբար արքունի ճարտար ոսկերչներ կամ ոսկերչագետներ ընծայած է Օսմանեան պետութեան: Այս ազգատոհմին արհեստագիտութեան նախագետը կը համարուի Յարութիւն, որ 1600-ին Տիւրքմենի Պոլիս եկած, իր յաջողակ ոսկերչութեան շնորհիւ կայսերական պալատին գործերը կը շինէր, եւ գնահատուելով՝ Սերահիմ օսկերչ տնտես ընտրուած է պաշտօնապէս: Ոսկերչագետ Յարութիւն իր գործունէութեամբ եւ մեծ ճարտարութեամբ պալատին շուրջը եւ շուրջը մեծ համալս կը շինէ:

Կառնաղուի թէ օր մը Մարթա-գուհին ոսկերչական դժուարին գործ մը կը յանձնէ Յարութիւնին՝ թէ ընկերողը, վերանորոգել տալու համար զայն: Առաջարկուած գործը անմիջապէս ի գործ կը հանուի եւ բարեբաւտիկ գործունակութեան եւ ֆէրմի կ'արժանանայ: Երբ շինողները կը հարցուն ոսկերչագետին, ռոմբական գին մը կը խնդրէ: Մարթագուհին զարմանալով ճարտարին միաստուածանք վրայ կը բացագոյնէ. « Գուհի՛ս քե՛զ ատամը՛դ գույու՛մու պաշը »: Այն օրէն ի վեր Տիւրքմենի բոլոր մականիւր կը շարունակուի այս ազգատոհմին մէջ:

Չմոռնանք ինչու թէ Յարութիւն Տիւրք ոսկերչի խառնուածք մը բացած էր իր անտեղի կայսերական գնահատան թով, եւ մինչեւ օրի զարուս ակիզները Տիւրքեան տնտեսութեան կանգուն մնացած է այդ խառնուածքը:

Յարութիւնի մահուանէն ետքը նոյն արքունի ոսկերչագետութիւնը կը ժառանգէ իր օրին Մահմադ Սարգիս Սա, որ իր հօրը կենդանութեանը կը յաճախէր կայսերական պալատն եւ քաջալարծ էր անոր արուեստին մէջ, Յարութիւնի անհուստ օրն իսկ, արքունի ատանին հրովորաբար, « Արքունեաց ոսկերչ » կը կարգուի:

Երբորդ ներկայացուցիւ Տիւրքեան ազգատոհմին է Մահմադ Սարգիս անդրանիկը, Յովհաննէս Աղա, որ իր հօրը կենդանութեան ատեն նոյնպէս ոսկերչութեան արուեստին հետամուտ ըլլալով՝ հօրը ալ բազուկը կ'ըլլայ եւ իր ետանդուն գործունէութեամբ Սուլթան Մահմադին կը ծանօթանայ: Սուլթանն այնչափ կը գնահատէ զՅովհաննէս որ 1730-ին արքունի ոսկերչ կը կապուի անոր:

Յովհաննէսի օրին, Միքայէլ Չէլէպի, Չօս-Միքայէլ անուանալն, որ ծնւած է 1724 յունուար 14-ին, ի բնէ մեծ ձիւղերով օժտուած, պատանեկութիւնը կ'անցնէ նկարչութեան, ոսկերչութեան եւ թրմագիտութեան պարագայով: Իր նկարչութիւնը համալսաւոր էր: Սուլթան Մահմադը զինքն Սուլթան Բալաթը անոր յաջողակութիւնը տեսնելով, Ոսկերչութեան համարը շատ գերազանց իր նախընտրութեամբ, անանկ որ արհեստանոց մըն ալ երբեմն ի կալածու Սեղաթս խանը հաստատելու հարկադրուած էր:

Հօրն արուեստակից եւ պատանեկութեան վնասակարն զնահապետողներէն մէկն էր Յովհաննէս Չէլէպի Տիւրքեան (ծնւած 1743-ին) որ քաւական եղաւ Սուլթան Սէլիմի ժամանակ իր հօրը իշատակը կենդանացնելու: Յովհաննէսի ճարտարութիւնն այնպէս անուանի էր որ նոյն իսկ Սուլթան Սէլիմ, որ քաջ արուեստագէտ էր, մահաւանդ գրականութիւն մէջ, շատ անգամ իր զարմանքն յայտնած է անոր ճարտարութեան համար:

Յովհաննէսի օրին էր Սարգիս-Չէլէպի, որուն յանձնուեցաւ արքունի ոսկերչագիտութիւնը:

1839ին Յակոբի կրօնական եղբայրը, Պողոս Զէյնէպի, առանձին հրովարտական Արարիչ աստուծոյ տնտեսանեցաւ, բայց Յակոբի վերին հակողութեան տակ Պողոս-Զէյնէպի ոսկերչականութեան օրով է որ 1844 յունուար 10ին անկի մէծիւնէն ինքնընկալեալ է:

Տիւղեանց դերձակներն ոսկերչական հմտութիւն մատուցած ծառայութիւնները հակիրճ յիշելով աստ, նպատակ չունինք ընդարձակ կենսագրութիւն մը ծրագրելու զոր արդէն ըրած է Վիեննայի Հանգիստ-Տիւղեանց, այլ այսօր աստիճան կ'ուզենք ըրի մը ընդարձակութեամբ անհերքու եւ զիջաւոր վանքերու թողած ոսկերչական յիշատակներն մէջտեղ բերել:

Կաղզուանցի Զաքարիա պատրիարքի հաղուագիւտ զմրուխտ մատանին եւ Ուրբաթի Յարութիւն եպիսկոպոսի առաջնորդարար համարիչը՝ Տիւղեանց ոսկերչականութեան օրով պատրաստուած ձեռագործներն են:

Արմաշի Զարիսիան վանքին մէջ Տիւղեանց ոսկերչական յիշատակները պիտի տեսնուէին անշուշտ, եթէ հրդեհին չայրուէին եւ եթէ 1820ին, Ս. Աստուածածնայ տաճարի շինութեան տարի, Գարաբաղեան Պողոս արքեպիսկոպոս կարգ մը ոսկերչական հին գործեր արքեպիսկոպոսին զրկելով զանոնք վաճառել չը տար Պէդեսան Յարութիւն ամբարի ձեռքով: Այն տանն հազիւ 20,000 զէրուի մօտ գումար մը խնայելով աստիճան, նոյնպիսի մըն ալ ինքստու շինութեան Ամբարի իր կողմէն կը շնորհէ:

Նախկին Պատրիարք Մատթէոս Արքեպիսկոպոս, երբ 1854ին Արմաշի Պատրիարք պիտի տնտեսուէր Արմաշի կ'երթայ, առանց միաբաններուն իմացնելու՝ վանքին արծաթեղէններէն կարգ մը աւանդներ եւ իրեղէններ — օրոյ մէջ անշուշտ կը գտնուէին Տիւղեանց յիշատակներն ալ — Արքեպիսկոպոսին զրկելով ձեռքէն: Այս պարագայն երբ կ'իմացուէր, վանքին միաբաններէն Մարգարէան Սահական, Կարապետ, Եփրեմ, Միքայէլ եւ Մեսրոպ վարդապետները հանրագրութեամբ կ'ընդունակուն վարչութեան կը դրման, եւ Մատթէոս արքեպիսկոպոսի վաճառումներուն դէմ կը զանգարուէր ու նա կը հրաժարէր իր ժամանակուան Արմաշի բնակարարական Յովնայի վարդապետ միայն չմասնակցելի այս բողոքին:

Բացի վերոյիշեալ արծաթեղէններու վաճառումէն, Արմաշի արդի Տաճարին վերաշինութեան տարի զիտէ՞ք որչափ ծախսերէն, ոսկի եւ արծաթ անօթներ ծախսուած է:

1866 օգոստոս 23ին առաջին անգամ Փողեանցը տարուած է 4,904 տրամ արծաթ, որ 16,287 զէրուի 39 փարայի ծախսուած է: Իսկ անպատ. 26ին առաջին անգամ վաճառուած գործարեղէններու գինն է 23,665 զէրուի:

Նոյնմբեր 26ին երկրորդ անգամ փողեանցը փոխադրուած է 6535 տրամ արծաթ, ոսկից 19,229 զէր. 18 փարայի գումար մը գոյացեր է:

1867ին, դարձեալ Տաճարին շինութեանը համար տարուած են Գ. եւ Դ. անգամ փողեանցը տանի 16,529 տրամ արծաթ, որ 54,764 զէրուի 20 փարայի վաճառուած է: Իսկ երկրորդ անգամ ծախսուած գործարեղէններ, մարդարիտներ եւ ոսկի թելերն 12,120 զէրուի արծաթ են:

1868ին, հինգերորդ անգամ փողեանցը կը տարուի 8,865 տրամ արծաթ, եւ 32,989 զէրուի 20 փարայի կը բռնէ: Վեցերորդ անգամ փողեանցը զրկուած 3,680 տրամ արծաթեղէններէ 13,620 զէրուի 35 փարայի բռնած են:

Նոյնպէս, 1870ին Քեմերքի անգամ փողեանցը տարուած 1,815 տրամ արծաթեղէններէ 3,379 զէրուի 35 փարայի, եւ 1872ին՝ ութերորդ անգամ փողեանցը փոխադրուած 2,925 տրամ արծաթեղէններէ 8,629 զէրուի 25 փարայի եւ վերջին կամ իններորդ անգամ փողեանցը յանձնուած 6,718 տրամ արծաթեղէններէ 24,035 զէրուի 20 փարայի գոյացած է:

Ինչպէս կը տեսնուի այս մանրամասն պատմական եւ վաւերացեալ հաշիւներէն, Արմաշի Զարիսիան Ս. Աստուածածնայ տաճարին վերաշինութեան տարի յիշատակեցին, ոսկերչական եւ արծաթեղէն ոսկերչական հին յիշատակներ եւ ձեռագործներ անհաշիւ են:

Ասոր փոխարէն մի միայն տաճարին արտաքին ծածկին համար 400,000 զէր. կ'ապար առնուած, բայց չբաշխուի, իսկ զանի մը հարկեր իրարի եւս կ'ապար առնուէր է, մինչդեռ անցեալ տարի Արմաշի զարեղութեան հայկազ նոր վարժարանին շինութեան տարի 2500 լիրա հազար ծախսուած է:

Փոքր չտանք դարձեալ որ Արմաշի մէջ հետեւեալ եկեղեցական զարդերը, ոսկերչական յիշատակները կը գտնուին, այնչափ վաճառու տալէ յետոյ:

Տեսայ այս անգամ յԱրմաշ արծաթապատ իւղաբերից Աւետարանը, որ զրուած էր ձեռնարկութեամբ անգղապատ տարկուածի կոտորակներուց, յամի տեսնու 1828 եւ մերոյ ՌՄՂ յամանուն մայիսի 2. որ ի կոտորակներուց իսկ:

Իւղաբերից Աւետարանս յիշատակարան ունէր, «Արքայախոս մարգարէներէն Կոստանդնուպոլսոյ Ստամբուլու Աստուածածնի մայր եկեղեցոյն Ունի Տէր Ստեփան մարգարէներէն զանաւոր շնորհներ եւ արդեամբ որդւոյն նորա Դարիշէ Աղապի եւ քարեպաշտ երկնից նորա Յովնայի եւ քարեպաշտ աղբիւր նորա Կատարիկայի ի հրաշխի վանս Արմաշու ուխտին եղբից պապօսէից ի վայելումն»:

Աղաւնի — Ստեփանոս եպիսկոպոսին (անպա պատրիարք) ձեռքով 1823ին շինուած աղամանդակու եւ մարգարտոյն եպիսկոպոսական թաղը, վակար եւ արտախուրակը, ինչպէս նաեւ Թարգմաղեան Պողոս Արքեպիսկոպոսի գործունէութեամբ 1844ին յԱրմաշ պատրաստուած եպիսկոպոսական աղամանդակու եւ մարգարտոյն եպիսկոպոսական թաղը, վակար եւ արտախուրակը մեծ խնամքով պահուած են:

Նոյնպէս, 1840 ին շինուած արծաթապատ աղաւարտ մը եւ վակար մը տէրունական պատկերներով, այսինքն սաղաւարտին ձակատը՝ Աստուածածնին, երկու կողմէ՝ Մեսրոպ, Միքայէլ, Սահակ, Ստեփան, Յարութիւն, Ալաիկարպոսիւն, Աւետարան, եւսայն, Իսկ վակար՝ երկուսնուս Առաքելներով զարդարուած, մէջ տեղը՝ Քրիստոս ճանդակազարդեալ:

Արմաշի վանքը կը գտնուին նաեւ ուրիշ երկու հոտ արծաթապատ հին սաղաւարտներ՝ ՌՄԿԻ թուականէն մնացած, Արծաթ Աղաւնի մը՝ յիշատակ Յովնայի:

հանձնարի Միւստուսան արծաթեայ չիֆթ իշի:

1832ին պատրաստուած՝ արծաթ Արմաշի յիշատակ հանգուցեալ վանքի Զարիսիանցի մասնակի Միւրաքին:

Կարախանեան Պրոսպեր Մանտիսի Սարգսի կողակից մասնակի Կարախանեան արծաթ եւ ոսկեղծ գեղակերտ Սիւնի, Պէդեսան Ամբարի կապոյտ լոռեւի վրայ «Կլարտան» թանուած եւ ոսկեղծ Սիւնի ծածկոց մը:

Նոյնպէս, շառագոյն ծանր եւ ոսկեւ հոռու կարագորդ Սիւնի ծածկոց մը, Ամբարի մը կ'ընդ ձեռագործ յիշատակը:

Կապուտիկ-Բարթոլոմէոս եւ Պողոս Գարաբաղեան արքեպիսկոպոսներէն յիշատակ մնացած Սիւնիէն ըստուած ոսկեւ հոռու եւ թանկագին երկու հին շուրջառներն ալ պէտք չէ անյիշատակ թողուլ, որոց մին՝ բոլորովին մանր ու լոռեւի աւանդագործեալ է, իսկ միւր՝ ոսկեթել խաչագործ յօրինուած եւ ընդելուցեալ:

Դարձեալ, հարկ է յիշել Գարաբաղեանին շինի տուած առաջին կարգի ըսթֆարի վրայ՝ պատարագի ծանրաքան զգեստը:

Իրեւ հնութիւն, սեղանի արծաթապատ սկողնը:

Աստուածածնայ պատկերին համար արծաթեղէն թաղապատներ եւ Լուսնութեան՝ աղամանդակու, որ 40—50 տարուան ոսկերչական ընտիր գործեր են:

Վարդապետական արծաթ դաւաղան մը, վրան կողմնակի ծաղիկներ փորուած եւ վրան հետեւեալ յիշատակարանը ճանդակուած:

«Ի վայելումն Պողոս վարդապետին եւ ի յիշատակ Արմաշու Զարիսիան Ս. Աստուածածնին վանքու, ՌՄԿԻ. Ապրիլ Ե.» Գարաբաղեան այս գաւաղանէն զատ, արծաթապատ Աստուածածնուի նոր կըտակարանը տեսայ, յամի Տեսնու յԱմատէրքոյ մը 1698 տպեալ, «Ճանիւղ թուս ետամբ վարդապետին, եւ վանիցն Գողթնեաց Սրբոյ Ստեփան մարգարտի եւ պիսկոպոսին»:

Մոցակիր զրդոյնի եւ կըր այս՝ Գարաբաղ Պողոս Արքեպիսկոպոսին, որ 1825ին նուիրուած է Արմաշին՝ 16 տող ոտանաւոր յիշատակարանով:

Գ. Ս. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Ե. Գ. Արմաշի անշուշտներն եւ ոսկերչական գործերն ցանկին շարունակութեամբ կարգաւ:

ԱՐՏԱԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԻՋԵՐԿԻՐԱԿԱՆ ԻՄՁ

Նախնի կը յայտարարէ թէ Թուրքի հանդէսը ամէն բանէ առաջ խաղաղութեան հանգէս մը պիտի ըլլայ եւ Եւրոպայի հարկաւոր հաւասարակշիւութեան յայտնակը: Գործընտրուած Թուրքի երկու փորձերն պիտի ըլլան՝ Թուրքի եւ Յարանայի ճամբան լուսաւորող, եւ Եւրոպայի Նիզակագործութեան լրագրներուն ընդ շարքին չպիտի կրնան նսեմացնել անոր շողողուն փայլը:

Միւս կողմէ, Վիեննայի կէս-պաշտօնական Բալթիկ-Գալիցիական թերթը բացորոշապէս կը հերքէ այն լուրը թէ գերմանական եւ աւստրիական զորահաւորներ պիտի երթան իտալական Ղուրբը՝ անգլիական նաւատորմին աջակցութեան ժամանակ:

Գերմանական Վալթիկ-Գալիցիական թերթը շուրջ Միլիարդական մէջ, Գերմանիոյ բոլոր շահերը Հիւսիսային եւ Պակիկ ծովերուն մէջ են, եւ իր քաղաքականութիւնը փոխէ չունի Միլիարդական մէջ ցոյցեր ընելու:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Մեծիւ Տէլեֆոնի խօսքին նայելով, վերջերս իտալացի եւ ֆրանսացի սեղանաւորներու խմբակ մը կազմուել է՝ իտալական թղթերուն արժէքը բարձր պահելու համար: Միւս կողմէ, Պերլինի մէջ հզօր սեղանաւորներու ռաբի խմբակ մը կազմուել է՝ անգլիացի սեղանաւորներու աջակցութեամբ իտալական թղթերը կոտորելու եւ փնտցնելու համար: Աւելի նշանակաւոր այն է որ Պերլինի պահա մը, զոր Գերմանիոյ ելմտական նախարար Պ. Միքէլ կը վարէր պաշտօնի չանցած, կը խախտուէ եղբւր զաղտնաբար այս գործը:

Ինչ ինչ կարծիքներու նայելով, Գերմանացիները կրկին նպատակ ունին այս գործին մէջ, թէ՛ սեղանաւորական եւ թէ՛ քաղաքական. կ'ուզեն իրենց հրապարակն ազատել իտալական թղթերէն եւ միւս կողմէ աւելցնել իտալիոյ ելմտական զօժուարութիւնները, զինքը ծախարիչ որոշումներու մղելու համար:

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

Լատինական միութեան պետութիւնները (Պրանսա, Իտալիա, Պիւրիքա, Զուիցերլանտ եւ Յունաստան) համաժողով մը պիտի ընէին Բարիլի մէջ, կարգադրուելու համար մանրուքի խնդիրը որ այնքան ծանրապէս կը ճնշէ Իտալիոյ վրայ: Արդ, այդ համաժողովը, որուն ղեղավորը իտալական կառավարութիւնն ունեցած էր, չպիտի գումարուի: Պրանսա այսպէս խաղաղական եւ օրինական կերպով մը իր վրէժը կը լուծէ այն ցաւէն զոր Իտալիա պատճառեց իրեն՝ Ալգաւ-Լոռէնի ռազմավարական զրկելով իր զանաժառանգը եւ այսպէս ամէն ժամանակէ աւելի յարեալ գերմանական քաղաքականութեան: Իտալիա մեծ յայտեր դրած էր այդ համաժողովին վրայ, ապառնելու համար իր արդի ելմտական տագնապները կացութեան, եւ Պրանսայի կառավարութեամբ Իտալիոյ սպառած բոլոր օգուտները ի դերեւ կ'ընէին այսպէս: Իտալիա միլիոններ կը կորսնցնէ այս կերպով: Կ'ըսուի իսկ թէ Պրանսա մոտօք իր մեծ հարուած մը տալու համար իտալացիներուն:

Այդ հարուածին ծանրութիւնը այն տեսնելով մը որ երբեք հաւանութիւն չէր ձեռնարկուի մէջ իր 500 միլիոն ֆրանքի իտալական մանրուքը զրաւ կայ: Արդ, երբոր լատինական միութիւնը խզուի, Իտալիա պարտաւոր պիտի ըլլայ նոյն տեսլու այդ դրամները, բայց ուր պիտի գտնէ 500 միլիոնի գումարը:

Իտալիոյ ելմտական զօժուարութեանները երթալով կ'աւելնան: Գալիցի 120/ բարձրացած է, որով կառավարութիւնը պիտի ստիպուի ահագին վնաս կրել՝ օտար երկրներու մէջ կտորները վճարելու հարկ կրած ոսկին գնելու համար: Ելմտական նախարարութիւնը կ'ուսումնասիրէ զանազան միջոցներ, երկրին ելմտութեան վերականգնելու համար, բայց

մինչեւ ցարդ ոչ մին ընդունած է եւ հետզհետէ կը համոզուի թէ հարկ պիտի ըլլայ նոր տուրքերու դիմել: Բայց Իտալիա արդէն կը նեղուի տուրքերու ծանրութենէն:

ԹՐԱՅԸՆ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ ԿՏԱԿԸ

Մովակալ Թրայնի, խնդրէ Վիեննայի զրահաւորներ տարաբաղդ հրամանատարին կտակը բացուեցաւ:

Մովակալը կ'ընդ կը թողու իր բոլոր հարստութիւնը, որ 800,000 ֆրանք կը հաշուուի:

ՕՐՈՒԱԼ ՆԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Կէնս, (Հունգարիա) 21 սեպտ.

Վիեննայ կայսրը մէջ ժամու այցելութիւն մը տուաւ Ֆրանս-Ենոզէի կայսրի: Երէկ ռազմավարական մասնակցեցան 12 զորաւարներ հետեւակազորը եւ 12 զորաւարներ հեծեալորդ, արդի ճշմարիտ ճակատամարտ մը ձեռնացնելով Պատերազմի տեսնելու զորքերը պարէնաւորելու փորձ մը կատարելապէս յաջողեցաւ: Զինուորներուն եւ ձիերուն կիցուածքը հիւսիսուն եւ զինուորական կցորդներուն ըստ ճանաչուած պատճառեց:

Պոլէ, (Պրանսա) 21 սեպտ.

Պատերազմական նախարար զօրավար Լուաշիոն, ընթերց մը տալով զինուորական կցորդներուն որք եկած են ներս կայ գտնուի ռազմավարականներուն, որուտաւոր խօսքեր ըրաւ Ֆրանսական բանակին համար եւ շնորհակալութիւն յայտնեց կցորդներուն որք փոխանակուի կերպով ընդունեցին իրենց եղած հրաւերը: Իրենց համարան եւ եղաւորութեան ըզգացումներուն ապացոյց տալով, Զինուորական կցորդներուն երկցադոյն անդամ մը, պարտն յայտնեց (ռուս), շնորհակալութիւն յայտնելով, ֆրանսական բանակին կենացը խնդրէ:

ԱՅԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բերայի Նարեկեան վարժարանի եւ Ս. Յարութիւն եկեղեցին հիմնարկէր տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատրիարքին Պոլիս վերադառնալէն յետոյ:

Պ Ա Ս Ա Ր Ա Դ

Վաղը Սալիկարի ասոնին տարի Դնալը կը զրկի եկեղեցին պիտի պատարարէ Տ. Դեղիք Վ. Երէցեան եւ պիտի կատարէ 5 արմաթ խաչակու օծումը:

Գարաբաղեանի ալ պիտի պատարարէ Տ. Եղիշ Վ. Գալապեան:

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ի հանգիստ հոգւոյ ողբացեալ Տիգրան Էֆէնտի կ'ընթերցուի հաստատութեան բաղմախառ հոգաբարձուին, ըստ հրահրանաց Հոգաբարձութեան, Տ. Հայկազ Սալիկարի Դիմաբան յառաջիկայ երկուշաբթի առաւօտ, սեպտ. 13, Ս. Պատարար պիտի մատուցանէ Ի. Փրիկի եկեղեցւոյ:

Ի Դիմազ Հոգաբարձութեան Աղա Հիւսիսեանի:

Վասն Աստուազարի Սարգիս Թ. Թաւադ:

ԹԵՐԹՈՒ «ՀԱՅԹԵՆԻՔ» (81)

ԱՄՈՅԱՊԱՐՏԸ

ՄԱՍՆ Դ.

— Բիշ ատենէն, Համբերեցէ՛ք . . .

Կ'երգուէր որ քիչ ատենէն պիտի ըլլայ . . .

— Այդքանը բաւական է ինձի որ երջանիկ ըլլամ . . .

Եւ արդարեւ իր զէմը, որ օգոյրաբար այնքան տեղոյն էր, զուարթութեան ճառագայթով մը լուսաւորուելու էր իր կենացը, օւրապիւթները Բէյնոն էր:

Անկէց վերջը երեսարարը մէկ զատիւ միայն ունեցաւ:

Նմանուն առնել, վերահաստատել իր սիրած աղջկան հօրը պատիւը,

Ասով անոր երջանկութեան ախառած չէր ըլլար միթէ:

Բարիլու մէջ թէ՛ ոտականութեան եւ թէ՛ արդարութեան պաշտօնատունները ուղած անգեղութիւնները տուին իրեն:

Լարօքի դատը ամէնուն միտքն էր

ասկաւին: Բաց ի Տին. Լարօքէ եւ Լիւսին տը Նուարիլին, որք մեծա՞ն էին, այդ դատին մէջ դեր մը կատարողը բոլոր անձինք ողջ էին տակաւին եւ զանազան զանի շատ դիւրին էր: Դոնէ ինք ամբ պէս կը կարծէր:

Եւ իրաւունք զանոնք գտնելու ալ զօժարութիւն չըպէտք, — բաց ի վերջութեան անհեկապանութիւն, որ բոլորովին անհերքութեամբ էր:

Վերապի ոտականութեան պաշտօնակալը՝ Պ. Լարօքու, լարին մը տարիէ ի վեր դատական քննիչ պաշտօն կը վարէր Պ. Լիւսինի հետ, եւ ամէն անգամ որ ապահովութեան պետի պաշտօնը բաց կը մնար, իր անունը առաջ կը դնէին: Նոյնպէս ողջ էին տակաւին Պ. Թըմէրան, Լիւսինի բարեկամ դատաւորը, Պ. Թըմէրան, Լիւսինի բարեկամ դատաւորը, որ հիմա Հոսման ծառայողին՝ Թըմէրանը զրամատան գանձապետն էր: Կ'ըսուէր թէ երեսարարին ի մօտոյ պիտի ամուսնանար նոյն դատաւորին զխաւոր պաշտօնեաներէն մէկուն աղջկան հետ, որու մեծիկ օժիտ մը կ'ուտար Պ. Թըմէրան:

Կենդանի էին նաեւ Թրիսիլու եւ Բիւլօյ երկու ոտականներն, իրենց հաճողին համար ոտականութիւն ընող այն երկու զարմաւոր ծարթերը, որք համարուէր էին ոտականութեան պաշտօնատան մէջ, երբեք իրարմէ չէին զոտուելու միտք միայն կը գործէին: Կայտն հանգիստ հարուստ ալ էին եւ արհեստին սիրոյն համար էր միայն որ ոտականութիւն կ'ընէին:

Ողջ էր նաեւ հայր Բիւլօրոս, այն փորձ հաշուադէտը, զոր դատարանները կը գործածէին միշտ կարգ մը խառնիճաւան ծառայողներու քննութեան համար:

Բէյնոն անհեղձութիւններն ու վկայութիւնները կարգաւոր, բոլոր այս տնտեսներն արձանագրելու հարկ եղած ծանօթագրութիւններն ընդ էր, որպէս զի ի հարկին կարենայ յ

րաքին հիւանդութիւններէ ի գատ կա-
 տնք հիւանդութիւններու :

ՄԵՏՆԱԶԵՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՆԵՆԻՔ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՆԱԿԱՆ ԲՈՒՇԵՆ ՏՈՒՔԻ. ԵՒ ՔԻ-
ՄԻԱԿԵՏ ՕԼՋԱՆԵՐԻՔԻ
Հաշիւական միջոց մէջ է ընդգրկուած Բուրձա-
յի, Թիֆլիսի, Տիֆլիսի, Կարմիրաբերդի, Կարմիրա-
հազի, Թաւրիզի և այլն :
Կը վաճակ տալէն տեղական միջոցները :
Իւրաքանչիւր տուէր վրայ նշանակուած է
գործածութեան եղանակը :
Դիւանար կեդրոնացողին ՊՍՆ ՄԱՐԵՆԻ,
ԳՈՒՆԵՐԱՎԻՎ ՍՈՍՍՅՈՒՄԻ, ՖԱՊՈՒՄ ՌԵՆԻՆԻ-
ՆԻ, ՏԵԼԼԱՍՈՒՍԱ ԳԵՂԱՐԱՆԸ ԲԵՐԱ, ԵԼԻԱ
ԿԱՊԱՐԻ, ՂԱՐԱՅԻԱ, ԲԱՐՍԵՐՅԱ, ԹԻՒ 12,
ՇԵՐՅԱՆ ԴԵՐՅԱՆ, ՎԱՍԱՐԱՆ ԴԵՐՅԱՆՆԵՐ ՊՈՒՆ,
և ԱՅԴԱՆԱՆ ՍԵՐԱՊԻՆԵՐ ԳԵՂԱՐԱՆԸ Ի ԳԱՐԵ-
ԳԵՐԱ :
Կը ծախուի բոլոր զեղանակները մէջ :
Կ. ՊՈՒՆ և ԱՐԵՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱԿ ԳՈՐ-
ԾԱԿԱՆ :
Մ. ՊՈՒՆՍԻՔ
Բուրձ ԲԱՐՍԵՐՅԱ, ԲԱՐՍԵՐՅԱ
ՏԱԿԻՆ ԶԻՆԵՆ և ՀՅԱՐԻՆ ԳԱՐԱՆ :

ՄԱՆԻ ՄԵՆ ԴԵՐՅԱՆԻ
ԱՅԴԱՆԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՏՈՒՔԻ. ԱՅԴԱՆԱՆ ՍՈՍՅՈՒՄԻ
ԱՅԴԱՆԱՆ

ԲԵՐԱ, ՄԵՆ ԿՈՐՅՈՅ 124, ՀԻՄՆԱՆ-
ԱՅԴԱՆԱՆ ՍՈՍՅՈՒՄԻ, ԱՅԴԱՆԱՆ ՍՈՍՅՈՒՄԻ
միջոց 8 :
Ժամը 8/15 մինչև 10ը կը գործադրուի
հիւանդները ՊՈՒՆ, ԿԱՐՄԱՆԻՆԻ ԿՈՐՅՈՅ
ՄԱՆԻՆ ԴԵՐՅԱՆԸ :

ՀԱՅԱՆԱՆ ՄԵՆ ՄԵՐԱՆԱՆ

ԳՈՒՆԵՐԱՎԻՎ ՍՈՍՅՈՒՄԻ ԵՒ Գ. ԵՐԵՆԵՆԻՆ
ՊՈՒՆ ՄԵՆ ԵՐԵՆԵՆԻՆ ՊՈՒՆ ՄԵՆ 30
և ԿԱՐՄԱՆԻՆ ԴԵՐՅԱՆԸ ԵՐԵՆԵՆԻՆ
13, 15, 17, 19, 21, 23
Վերագործող միջոցներուն մէջ
պատրաստուած և յանձնարարուած ու եղա-
նակին համաձայն ամէն տեսակ հագուու-
ներ և կերպարանք կը գտնուին, որը
Երեւանի բերուած պատրաստ հագուու-
ներէն և կերպարանքէն ըստանշանի տա-
հաբեր համաձայնութեամբ պակաս գնով
կը վաճառուին : Այդ վաճառատան տէրե-
րուն նպատակն է մրցել ի ՊՈՒՆ և ի ԴԱ-
ՆԱՐԱՆ վաճառուած հագուուներուն ու կեր-
պարանքին հետ թէ՛ ամենաթանկ և և
թէ՛ տեսակի ազնուութեամբ : Կը խնդ-
րուի արդոյ հասարակութենէն, որ նոյն
միջոցներուն զմեծով անձամբ տեսնէ
ու հասկնայ վաճառուած նիւթերու աման
զինն ու լաւ տեսակը :

ՊՈՒՆԱՆ ԵՒ ՆԻ

ՀԱՐԻՆ, ԹԻՒՆԵՆԻՆ ԿԱՐՄԱՆԻՆ, ՊՈՒՆ
ու ԲԱՐՍԵՐՅԱՆ ԿԱՐՄԱՆԻՆ
Այս հաստատութիւնը, համաձայն
իր երկարամեայ գոյութեամբ նիւթերու
ընտրութեամբ ամէն միջոց ձեռք ա-
ռած է գործադրելու իր յանձնարարները :
Մարտի 15-ին և կատարեալ օգու-
տաբերութիւն :
Գործընկեր զաւաթը ԿԱՐՄԱՆԻՆ, ԿԱՐՄԱՆԻՆ
հիւանդներ և աւտոմոբիլներ գործընկեր
ներուն ընտրութեամբ : ՅԱՐՄԱՆԱՆԱՅԻ
պիտի տրուի ամէն անգամ որ կարենայ ա-
պացուցանել թէ՛ հոն խմուած գարեջու-
րը գերմանական կամ աւստրիական չէ :
Անցած մը այցելողը՝ պիտի համո-
զուի :

ՏՊԱՐԱՆԻՆ և ՀԱՅԱՆԱՆ

ԹԵՐԻՔՈՆ և ՀԱՅԱՆԱՆ (26)
Ա. ՄԱՐԻՆ
ՓՆՏՈՒՆ ԿԻՆԸ
Ժ. Գ.
ԽՈՐՏԵՆԸ ԿԻՆԸ
—Կրող, միմեայ Բրէնպորտեր,
ապահով էի արդէն այդ մասին :
Այն գործողութիւնը կառն է ուր արեւ-
նի հետքեր գտնուեցան : Խարտեաշ
կին մը . . . Բայց ո՞ր ծակը կորուսե-
ցաւ ուրեմն թխաղէմ կինը : Բա-
ցարձակապէս անհասկնալի կը զու-
այս գործը և ամէն մէկ քայլ աւե-
լի կը կնճռուէ :
—
Ժ. Գ.
ՈՒՐ ԲՐԵՆՊՈՐՏԵՐ ԻՐ ՅԱՐՄԱՆԱՆ
ԿԸ ԵՂԱՆԱՆ
Բանի մը վայրկեան ալ Պ. տը լա-
վիւնու զանազան հարցումներ ըրաւ
վկային զոր նախախնամութիւնը
կը զրկէր իրեն, արդէն ըսուած

Ի Ե Ն Ի Օ Ն

ԱՊԱՆԱՊԱՐԱՆԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԵՐ ՀՐԴԵՆԻ, ՀԻՄՆԱՆ 1828

Հաշիւական և փոխառութեան, ՊՈՒՆ և ԿԱՐՄԱՆԻՆ, ԹԻՒ 15

Դրամագումար	Փրանք 10,000,000
Պահեստի դրամ	» 4,650,000
Բաժնեկցիներու մէջ	» 69,244,813
Հասոյթը 1892 տարւոյ	» 15,328,801
Վճարուած վարձը	» 176,000,000
Երաշխատութիւնը Իւնիս-Կի	» 114,500,000

Ի Կ. ՊՈՒՆ, ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴՐԱՄԱՆՈՒՆ՝ ՕՍՄ. ԿԱՐՄԱՆ. ՊԱՆԻՔԱՆ :
Տեղեկութեանց համար զմեծ առ Սիւնի Բայրէրեան, մասնաւոր տնօրէն ի Կ
ՊՈՒՆ, ՂԱՐԱՅԻԱ, ԲԱՐՍԵՐՅԱՆ Կարպարակը, ԵՆԻՆ-ԽԱՆ, առաջին յարկ :

SOCIÉTÉ MUTUELLE FRANÇAISE

ՍՈՍԻԵՏԵ ՄԻՒԹԻԻԵԼ ԳՐԱՆՍԵԶ

ԱՊԱՆԱՊԱՐԱՆԱՆ ԳՈՒՆԱՐԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՍԱՆ ՎԵՐԱԿԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԴՐԱՄԱՆ ԳԼՈՒՆ
Կերպարանք և ընկերութեան ՊՈՒՆ և ԿԱՐՄԱՆ ԳԼՈՒՆ, ԹԻՒ (Փրանք) ԹԻՒ 2
ԱՊԱՆԱՊԱՐԱՆԱՆ ԴՐԱՄԱՆ ԳԼՈՒՆ 11,000,000 ՖՐԱՆԿ

ՆՊԱՆԱՆ. — Սոսիէթէ Միւթ-Ել Փրանք ընկերութիւն, որ հաստա-
տուած է նպատակով համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մը
ունեցած է : Իր նպատակն է որոշեալ պայմանաւորով մէջ, եւ կամ պայմա-
նաւորութեան իսկ առաջ վերականգնել զրամագումարը : Սոսիէթէն կուտայ թէ՛
ի փոխարէն միակ վճարի մը և թէ՛ ամսական համեմատ վճարներու : (Կարե-
ւի է ստորագրուիլ ամսական միջոցով մէկ ֆրանք սկսեալ) :
ԳՈՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Սոսիէթէ Միւթ-Ել Փրանք ընկերութեան գոր-
ծառնութիւնը բազմազան է, ինչպէս շարժական արժէքի և փոխարժեքի
զրամագումարի պահպանութիւն, կորուսեալ զրամագումարի մը վերականգ-
նութիւն : Ժանկանց համար օժիտը, հանգստեան անտուկ ծերութեան հա-
մար, ցկեանս եկամուտներու կազմութիւն, ի մի բան այն ամէն գործառ-
նութիւն որոց նպատակն է խնայողութիւն :
Մանրամասն տեղեկութեանց և բաժանորդագրութեան համար զիմե առ
Պ. Երեւանի Կալմանի, ընդհանուր տնօրէն համար Արեւելի, Կ. ՊՈՒՆ ԴԱ-
ՆԱՐԱՆ Գարաբէյի հրապարակ Սըվաճը օրու Սան :
ՄԱՆՈՒՄ. — Դաւանդներու մէջ գործակալութիւն ընել փափաքողը, ինչ-
պէս նաեւ միջոցող պարան վերոյիշեալ հասցէին զիմե և երաշխաւորու-
թիւն ցոյց տալ :

GRAND BAZAR OTTOMAN

ԿՐԱՆ ՊԱՆԱՐ ՕՐՈՒՄԱՆ
Բ. Ա. ՔԱԼԻՆԻՔՈՍ

ՀԱՆԱՆԱՆ, ԹԻՒՆԵՆԻՆ ԶՐԱՊԱՐԱՆ
ՄԵՐԱՆԱՆ ՍՈՍՅՈՒՄԻ ԿՈՐՅՈՅ
21, ՖԻՆԱՆՍԵՐ ԵՐԵՆԵՆԻՆ, 21
Պ. ԲԱՐՍԵՐՅԱՆ իր բազմաթիւ յաճախորդները գործընկեր համար բացած է
վերոյիշեալ ՊՈՒՆ ՕՐՈՒՄԱՆ անուն վաճառատունը ի ՂԱՐԱՅԻԱ և որ Երեւանի ա-
մենին համաձայն գործարաններուն արտադրութեան ձեւերով և բազմաթիւ
ընտրութեան նիւթերով, ինչպէս :
Մատամբու, ամերկեան, զանազան կերպարանք, կիներու և տղաներու
համար նուրբ կտաւներ, էրկի մարգու հագուուներ համար կերպարանք : Ամեն տե-
սակ պատմանք, Կաճ կարասիի համար կտաւներ, ընթերցան, տաճարէ և այլն
Մաճկոց, սրբիչ, պատրաստ և կանգունով ֆանիլա : Վարագոյր, աթոռ, թիւ
շալ և այլն : Եւրոպական և ՊՈՒՆ ԿԵՆՆԵՆ ԿԵՆՆԵՆԻՆ :
Բոլոր այս ապրանքները մեծաքանակ և փոքրաքանակ կը ծախուին : Ստամ-
պոլի մեծ միջոցներուն զմեծ :
ՈՐՈՇ ԵՒ ԶԱՓԱՆՈՐ ԳԻՆ

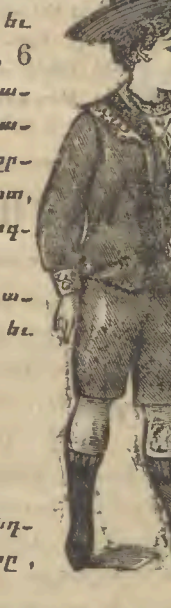
բաներուն վրայ դաւանալով, փորձե-
լով կառավարանին յիշատակներէն
դուրս քաշել մոռցուած կամ զանց
առնուած ուրիշ մանրամասնութիւն-
ներ :
Բայց բնաւ նոր բանի մը չկրցաւ
տեղեկանալ : Պարոն Մանան բոլոր
զիտցածը ըսած էր, և այդ ըսածը
հազարն բան էր : Ուստի հասկը-
նալով որ նոր բան մը չպիտի խմա-
նար ալ ևս, ճամբայ տուաւ կառա-
պանին :
Դատաւորը կ'աճապարէր հիմա
զրուիլ զլուսի տալ Բրէնպորտերի
հետ, և այդ աճապարանքը այնչափ
մեծ էր որչափ Բրէնպորտերը այլ ևս
բերնէն խօսք չէր հաներ, հարցա-
քննութեան չէր մասնակցեր, և
կարծես թէ ալ մտիկ չէր ընէր :
Սենեակին խորը քաշուած, և
հոն, չըթուեց լաւ մը գոցած,
թարթիչները կէս մը խոնարհած,
այնպէս որ իր փայլուն նայուածքը
հազիւ նշմարելի կայծի մը կը վե-
րածէր, եթէ կարելի է այսպէս ը-
սել, յայտնի կ'երևար որ ներքին
աշխատութեան մը տուած էր ինք-
զինքը :

ԿԱՐԵՆՈՐ ԱՅԴ
ՄԵՆ ՎԱՃԱՆԱՆՈՒՆ
A. H. A. S. A. ՀԱՆԱՆ

ՀԱՆԱՆԱՆ, ՎԱՃԱՆԱՆ ՓՈՂՈՑ, ԿՐԱՆԱՆԱՆԱՆ ԽԱՆ, ԹԻՒ 6, 7, 8 :

Մանկերու և աղջիկներու համար պատ-
րաստ ընտրութեան հագուուներ : — Վիեննայի և
Պերլինի զորաններ, ամէն մեծութեամբ, 6
զրուանցէն սկսեալ : — Սեղանի և թէյի հա-
մար ամէն տեսակ սփռանքներ, վերմակի օա-
ւաններ ճերմակ և գունաւոր բոլորէն : — Սըր-
բիչ, անձեռոց, թաշկինակ, օձիք, փողպատ,
զուլպայ, հողմահար, վարագոյր, թիւ, զոգ-
նոցներ և այլն :
Վիեննայի Վոլֆպալէր և Բէյէր համա-
ւար գործարանին հոտաւէտ նիւթերը և
օաւանները :
ՄԵՆԱՐԱՆԱՆ ԵՒ ՓՈՐՏԱՐԱՆԱՆ
ՎԱՃԱՆԱՆ
ԳՈՐԾԱՆԱՆ ԳԻՆ
ՄԱՆ. — Արդոյ հասարակութենէն կը խնդ-
րուի որ զան այցելեն մեր միջոցները,
արդէն հասկնան զինքնուն արտասովոր ամենութիւնը :

VOLETE LA ԵՐԵՆԵՆԻՆ ԱՌՈՂՋ ԸՆԼԱՆ

ՎԵՐԵՏԻՆ ԿՐԻՏԵՐԱՆ ՊԻՍԼԵՐԻ
Այս ազգութիւնը բնակիչն օգտակարութեամբ ամէն տեղ
նշանակուած է արեւմտեան պակասութեան, զորոյն տկարու-
թեան, տկարակի պակասութեան, գոյաւարամտութեան
թեան և բոլոր այն զանազան տկարութեանց զէմ, որ
արդէն են թիֆլիսի, ինչպէս Երեւանի նման կարգ մը հի-
ւանդութեանց :
Երեւանի ամենին անհաւաք ընտրութեան քաղաք
լաւով այսինքն ընտրութեան կը յանձնարարեն բոլոր մեծա-
սկարութեանց զէմ : Արդեաւ համար և անհաւաք ընտրութեան
մէջ է, որ բոլոր քիմիքան և երկաթ պարուանաւոր պատ-
րաստութիւններն ալ շատ ամեն : Ամէն օր կերա-
կաններ և առաջ գործածուելով իր արտադրութեան կը
ծառայեն ընտրութեան, թիֆլիսի, ինչպէս Երեւանի նման փոխա-
նիկ հիւանդութեանց զէմ :
Կը գտնուի բոլոր գեղարարներու և գարեջրատանն
ու մէջ :
Բոլոր համար գործակալ համայն Բուրձի, ՊՈՒՆ
կարեւոր և արեւելի :
Պ. ՎԻՔՈՐ ՇՆՈՐ

ՄԵՆ ՎԱՃԱՆԱՆՈՒՆ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԵՒ ԶԻՆԵՐՈՒ
ՄԻՄԻՔՈ ՊԱՆԱՆԱՆ ՓՈՂՈՑ
ԵՒ ԿԱՐՄԱՆԱՆ ՎԵՐՅԱՆ ՍՈՍՅՈՒՄԻ
255, ԲԵՐՅԱՆ ՄԵՆ ԿԱՐՄԱՆԱՆ ՍՈՍՅՈՒՄԻ ԿԱՐՄԱՆԱՆ

Յանձնարարութեան վրայ կը պատրաստուին պատկերներ և փունջեր : — Վարձով
կը զարդարէ սրահներ, թատրոններ, պարասրահներ :
Յաճախակի է պատկերներ, կեղծ ծաղիկներով և ամէն տեսակ ուրուանքներով :
Ամէն տեսակ կողմերը :
Ծաղիկ ամէն տեսակ հոնտեր, խառնի, թիւ, նուսիս և այլն և այլն :
Ընդարձակ պարագիծ ի Գարաբէյի, Հաճի Անիւն փողոց, թիւ 35 և 281 :
Ամէն տեսակ պատրաստ և զարդարանքի ծառեր : Ձերտնոցի և պարտէզի ա-
մէն տեսակ տունկեր : — Դամէլիայի, Ռոտտենտէնտնի և վարդենիներու մշակու-
թիւնը տան մասնագիտութիւնն է :
Պարտէզի լաւաւեմէն և յարգարուժ շատ գործողութիւն պայմաններով :
Օտար տեղերէ եկած ապրանքները կը կատարուին մեծ ճշգրտութեամբ :
Դիւանդ և յատկաւոր են : Կը բաւէ անդամ մը այցելել իրենց վաճառատունը
համոզուելու համար :
Հեռագրական հասցէ՝ Պալսէպանօղլու, ծաղիկաւաճառ, Բերա :

— Հիմա, ըսաւ ուստիկանը ոչ
թխաղէմ կ'ընտրուի պէտք է զարգիլ
ոչ Մառիոյի դիւանդ, ոչ ենթադ-
րեալ ամուսնիով, ոչ ալ կառ. քին
գործով, ատենը բոլոր վերջը պիտի
որսանք : Հիմա խարտեաշ կ'ընտրէ
է գործերնիս, և այդ կինը ձեռքէս
չպիտի պրծի,
— Ի՞նչ, կասկածներ ունի՞ս մէ-
կուն վրայ :
— Պարոն դատաւորը վստահու-
թիւն ունի՞ վրայ :
— Վարդ ի՞նչ վստահութիւն ու-
նենալս զիտես արդէն, հակառակ
իմաստասիրական ու բարոյական նը-
կատողութեանց մասին ունեցած ող-
բալի հակումիդ :
— Ի՞նչ ընեմ, մարդս հատար-
եալ չէ, ըսաւ ուստիկանը քողար-
կեալ հեգեղութեամբ մը :
— Լա՛ւ, լա՛ւ, Բրէնպորտերը,
գործէ ինչպէս որ կ'ուզես, ձեռքէս
եկածին չափ պիտի օգնեմ քեզ, և
միշտ պատրաստ պիտի ըլլամ ուղ-
ղելու քեզի, երբ սխալ հետապնդու-
մի մը մէջ մտնես : Բայց ո՞րչափ
ժամանակ կը պահանջես :
— Բան ու չորս ժամ : և ո՛չ
վայրկեան մը աւելի : Այսօր երեք-